

Hevosen hyvinvoinnin arviointia uudella tavalla

  SIRPA PUSSINEN, TTS TYÖTEHOSEURA

Espoon tallilla järjestetty työpaja kokosi hevosalan ammattilaisia keskustelemaan hevosen hyvinvoinnista uudella tavalla. Hevoslähtöinen hyvinvointimittaristo tarjoaa konkreettisen työkalun hevosen arjen havainnointiin. Mutun sijaan kerätään dataa, joka antaa tietoa hyvinvoinnin kehittämiseen.

TTS Työtehoseura järjesti Espoon tallilla Vastuulliset ja kestävät hevosenpidon mallit (Vake) -hankkeeseen kuuluneen työpajan, jossa kymmenkunta hevosalan ammattilaista perehtyi hevosten hyvinvointimittaristoon. Kyseessä on hevoslähtöinen tapa arvioida hevosen vointia yksilön näkökulmasta ja tehdä havaintoja systemaattisesti. Vuonna 2024 valmistunut mittaristo tarjoaa rakenteen, jonka avulla voidaan tarkastella hevosen elinympäristöä, ravitsemusta, terveyttä ja luontaista käyttäytymistä pintaa syvemältä. Mittaristoa voi hyödyntää kuka tahansa, ja se soveltuu myös hevostallien ja -yritysten auditointiin, perustuen tutkittuun tietoon ja objektiiviseen hevosten hyvinvoinnin tarkasteluun erilaisissa pitopaikoissa. Mittarit ovat sekä eläinlääkäreille että resurssiperäisiä.

Systemaattista havainnointia

Hyvinvointimittaristo ei keskity yksittäisiin toimenpiteisiin, vaan se hahmottaa hevosen arkea kokonaisvaltaisesti. Arvioinnin tueksi tehtyihin lomakkeisiin kirjataan havaintoja hevosen ravitsemuksesta, pito-olosuhteista, terveydestä ja käyttäytymisestä. Kysymykset ovat käytännönläheisiä: miten on hoidettu vedensaanti, kuinka usein karkearehua ruokitaan, onko hevonen laiha vai lihava, näkykö ihovaurioita tai kipuilmeitä?

Entä millaiset ovat ulkoiluolosuhteet, vapaan liikkumisen määrä ja sosiaalinen käyttäytyminen muiden hevosten kanssa?

Työpajan kouluttajana toimi eläinten hyvinvoinnin asiantuntija, väitöskirjatutkija Essi Wallenius, joka tunnetaan maailmanlaajuisesti arvostetun Welfare Quality® -järjestelmän audittoijana ja hevosten hyvinvointimittariston yhtenä kehittäjänä. Kannustuksena talleille ja hevosnomistajille on, että mittaristo otetaan laajasti käyttöön, sillä se sopii kaikkiin talliympäristöihin ja antaa yksilöllistä tietoa eläimestä. - On silmiä avaavaa asettua hetkeksi tarkkailijan rooliin, ja ottaa aika hevosen havainnointiin. Mittariston käyttö ei vaadi erityistaitoja, vaan pohjimmiltaan se perustuu hevosen ja arjen havainnointiin, näkee Wallenius.

Työpajassa nousi esiin kiinnostava kysymys hevosen onnellisuudesta ja voiko sitä ylipäätään mitata. Käytännössä onnellisuuden tulkitseminen on toistaiseksi mahdotonta, mutta hevosen käyttäytymisestä voidaan havaita merkkejä positiivisesta hyvinvoinnista, kuten rentoutta, uteliaisuutta, aktiivisuutta ja sosiaalisen kanssakäymisen tunnetiloja. Esimerkiksi hevosen mahdollisuus valita, milloin se juo, syö tai lepää, auttaa

sitä sopeutumaan ihmisen luomaan ympäristöön. - Tutkimusten mukaan etenkin yli yhdentoista tunnin liikkumattomuus patouttaa hevosen liikkumistarvetta. Luonnossa hevoset eivät juuri seisoskele, vaan ovat jatkuvasti liikkeessä, syövät tai seurustelevat. Ulkoilu mahdollistaa tarpeellisen liikkumisen ja lisäksi ulkoillessa hevonen näkee kauas, mikä laskee saaliseläimenstressitasoja, arvioi Wallenius.

Mittariston käyttö antaa hevosnomistajalle dataa, jonka avulla voidaan tehdä päätelmiä ja kehittää toimintaa näyttöön perustuen. Se tukee myös asiakasviestintää ja avoimuutta: kun havaitaan tiettyjä asioita, voidaan perustellusti tehdä muutoksia hevosen paremman arjen eteen.

Hevosen havainnointia oppii

Espoon tallilla pidetyn työpajan parasta antia oli, että osallistujat pääsivät harjoittelemaan mittariston käyttöä käytännössä ja keskustelemaan havainnoista yhdessä. Osallistujat kokivat mittariston hyödylliseksi, mutta tunnistivat myös haasteita, esimerkiksi kipuilmeiden havaitseminen vaatii harjoittelua. "Pitää mennä kotonakin havainnoimaan, vaikka koko päiväksi", kuului yksi kommentti.

Järjestäjänä toimineen Vake-hankkeen edustaja Tea Elstob TTS Työtehoseurasta korosti päivän merkitystä. - Hevosalalla on merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia, sillä ala työllistää ja tarjoaa liikuntaharrastuksia, elämyksiä ja hyvinvointia eri-ikäisille. Samaan aikaan eläinten pito, niin tuotantoeläinten kuin hevosten, on jatkuvan tarkastelun alla. Hyvinvointimittariston arvona onkin sen talleille itselleen omavalvontaan tuottama tieto, jolla voidaan osoittaa, kuinka hevosta pidetään huolta. On taitoa osata kyseenalaistaa totuttuja rutiineja, arvioi Elstob.

Espoon tallilla hevosen vetovoimaa

Espoon talli on Suomen Ratsastajainliiton hyväksymä ratsastuskoulu, joka sijaitsee arvokkaassa historiallisessa miljöössä Espoonkartanon mailla. Tallissa on 28 hevosta, ja ratsastustunneilla käyvät niin lapset, nuoret kuin aikuiset. - Ihan parasta on seurata lasten kehityskaarta ratsastuksen parissa, ja ihmisen ja hevosen välistä suhdetta, näkee Espoon tallin yrittäjä Elisa Tollet.

Hevosalalla on jo vuosien ajan käyty keskustelua siitä, miten julkisella rahoituksella tuetaan liikuntapaikkoja eri liikuntalajeissa, ja olisiko hevosharrastuksen investointeihin mahdollista saada vahvemmin avustusta myös kunnilta ja kaupungeilta. Kiinnostavana esimerkkinä on Ruotsin malli, jossa julkisella rahoituksella tuetaan ratsastusseuroja liikuntapaikkarakentamiseen. Tämä vaikuttaa ratsastustuntien hintaan, ja mahdollistaa harrastuksen matalammalla kynnyksellä.

- Se, että lapset ja nuoret pääsevät kokeilemaan harrastusta, on ensiarvoisen tärkeää koko hevosalalle. Hevoset antavat niin paljon. Hevosen vetovoimassa on sitä jotakin, juttelee Elisa Tollet.

 Euroopan unionin osarahoittama

Vastuulliset ja kestävät hevosenpidon mallit -hanke on saanut EU:n maaseuturahoitusta Pohjanmaan, Pohjois-Savon ja Uudenmaan ELY-keskuksesta. Toteuttajina ovat Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä, Savonia-ammattikorkeakoulu, TTS Työtehoseura, Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry, Suomen Hevostietokeskus ry sekä Luonnonvarakeskus LUKE. Facebook-sivu www.facebook.com/vastuullinenhevosenpito

Hevosten hyvinvointimittaristo: www.hevostenhyvinvointi.fi